รูปแบบของสระน้ำ

กรมพัฒนาที่ดินได้ออกแบบสระเก็บน้ำมาตรฐาน ความจุ ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ซึ่งมีแบบให้เลือก ๒ รูปแบบ เป็นแบบรูปตัว I และแบบรูปตัว L พร้อมหลักเกณฑ์ในการคำนวณปริมาณงานดินขุด หากมีการก่อสร้างสระที่มีความกว้าง ความยาว ความลึก และลาดด้านข้างที่แตกต่างกัน สามารถคำนวณปริมาณดินขุด โดยการพิจารณาจากกราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความกว้าง ความยาวและความลึกของสระเมื่อมีปริมาตรดินขุด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ที่ความลาดด้านข้างต่างๆ กัน ซึ่งเกษตรกรและหมอดินอาสาสามารถตกลงรูปแบบแหล่งน้ำกับผู้รับจ้างได้ตามแบบดังกล่าว โดยยึดปริมาณดินขุดเป็นหลักและต้องช่วยกันสอดส่องดูแลการก่อสร้างแหล่งน้ำให้เป็นไปตามรูปแบบมาตรฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามสัญญาจ้างและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เจ้าของแหล่งน้ำเอง หากพบว่าการก่อสร้างแหล่งน้ำไม่เป็นไปตามแบบที่ตกลงกันไว้ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมงานโดยด่วน เพื่อจะได้เร่งรัดดำเนินการแก้ไขได้ทันเวลา

การตรวจรับงาน

เมื่อดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำเรียบร้อยแล้ว ตัวแทนผู้รับจ้าง เจ้าของที่ดิน ผู้ควบคุมงานเข้าทำการตรวจรับงาน ลงนามในเอกสารประกอบการตรวจรับงานก่อสร้าง ตามแบบฟอร์มที่กำหนด

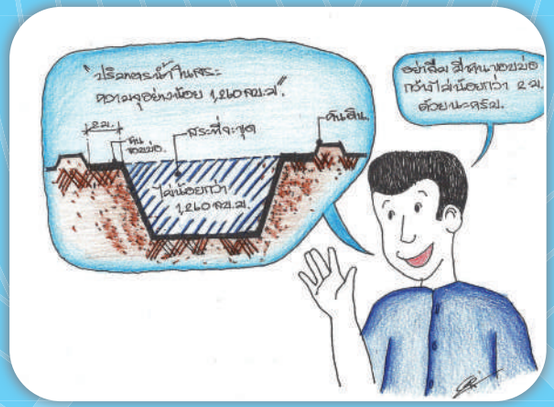

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2003/61 ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทร. 1760 e-mail : cit_1@ldd.go.th

โครงการ แหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

สภาพภูมิอากาศในปัจจุบันทำให้เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหาภัยแล้ง มีผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ โดยการขุดสระน้ำในไร่นา บนพื้นที่การเกษตรของเกษตรกร ที่ประสงค์เข้าร่วมโครงการและอยู่ในหลักเกณฑ์การดำเนินงาน โดยกำหนดให้มีการก่อสร้างแหล่งน้ำขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ในพื้นที่เกษตรกรที่มีความตั้งใจประกอบอาชีพทางการเกษตร มีความพร้อมเข้าร่วมโครงการ สามารถสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำ เอกสารฉบับนี้ทำขึ้นเพื่อเผยแพร่โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน เพื่อให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการและหมอดินอาสาได้ทราบถึงการเตรียมความพร้อมของเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายตลอดจนรูปแบบมาตรฐานในการก่อสร้างแหล่งน้ำขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร

การเตรียมความพร้อมของเกษตรกร

๑. สำรวจและรวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่มีความต้องการสระน้ำ

กรมพัฒนาที่ดิน จัดประชุมชี้แจงสถานีพัฒนาที่ดินทั่วประเทศ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ทั้งส่วนกลาง และท้องถิ่น และบน Internet (www.ldd.go.th) รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น อบต. หมอดินอาสา และผู้นำท้องถิ่น เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจให้ความรู้กับเกษตรกร และสำรวจความต้องการของเกษตรกรที่มีความสนใจให้แสดงความจำนงเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจซึ่งเกษตรกรจะต้องกรอกรายละเอียดความต้องการลงในใบสมัคร ซึ่งเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินจะเรียงลำดับความต้องการเป็นข้อมูลรวบรวมเก็บไว้

๒. การคัดเลือกเกษตรกร

๒.๑ คัดเลือกเกษตรกรจากแผนความต้องการสระน้ำที่เกษตรกรได้มายื่นความจำนงไว้แล้ว โดยนำความต้องการของเกษตรกรที่มาแจ้งความจำนงในการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นา พิจารณาความสำคัญจากจังหวัดที่มีปัญหาขาดแคลนน้ำและเกษตรกรมีความต้องการมาก มาพิจารณากำหนดเป้าหมาย และให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ

๒.๒ สถานีพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสาประจำตำบล/หมู่บ้าน สำรวจศักยภาพของพื้นที่และความพร้อมของเกษตรกรที่แจ้งความต้องการขุดสระน้ำไว้แล้ว

๒.๒.๑ เกษตรกรมีความตั้งใจประกอบอาชีพทางการเกษตร มีความพร้อมเข้าร่วมโครงการ และสามารถมีส่วนร่วมในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขุดสระน้ำ บ่อละ ๒,๕๐๐ บาท

๒.๒.๒ พื้นที่ขุดสระน้ำ จะต้องเป็นพื้นที่ทำการเกษตรที่เกษตรกรเป็นเจ้าของมีเอกสารสิทธิ์ และมีหนังสือยินยอมให้เข้าดำเนินการขุดสระน้ำ

การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย

๑. พื้นที่ซึ่งจะดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร ต้องเป็นของเกษตรกรที่เป็นผู้ถือครองที่ดิน หรือเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และเป็นผู้ทำกินในที่ดินนั้น โดยต้องมีหลักฐานเอกสารสิทธิ์ที่หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบได้แก่ กรมที่ดิน หรือ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นผู้ออกให้

๒. เป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำไปถึงได้ตลอดปี และประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเป็นประจำ หรือแล้งซ้ำซาก ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการเข้าไปตรวจสอบพื้นที่ หรือสอบถามเจ้าหน้าที่ของกรมชลประทานในพื้นที่ โดยสถานีฯ ควรจะมีการทำรายงานบันทึกข้อสังเกตไว้

๓. คัดเลือกพื้นที่ก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานตามเงื่อนไขของโครงการเป็นลำดับแรก คือเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติของดิน หลีกเลี่ยงพื้นที่เป็นดินทรายจัด พื้นที่เกลือขึ้นเป็นดินเค็ม พื้นที่ซึ่งมีก้อนหินขนาดใหญ่ ซึ่งหากก่อสร้างไปจะทำให้ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้นาน และคุณภาพน้ำไม่ดี และควรพักการปลูกพืช เพื่อความรวดเร็วในการเริ่มดำเนินการก่อสร้าง โดยเจ้าหน้าที่บริษัทผู้รับจ้างร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสาจะเข้าไปตรวจสอบพื้นที่ที่คัดเลือกและสอบถามเกษตรกร

๔. พื้นที่ดำเนินการควรจะมีขนาดไม่น้อยกว่า ๓๐ x ๔๐ ตารางเมตร โดยจะใช้ก่อสร้างสระอย่างน้อย ๒๐ x ๓๐ x ๒.๑ เมตร เพื่อให้เครื่องจักรสามารถทำงานได้โดยสะดวก และเกลี่ยดิน ตกแต่งคันบ่อได้อย่างเรียบร้อย

๕. พื้นที่ก่อสร้างควรมีการจัดกลุ่มเป้าหมายการจัดสรรพื้นที่ก่อสร้างให้มีขนาดของกลุ่มและการกระจายตัวของสระเก็บน้ำให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการเครื่องจักรกล ได้แก่ การจัดชุดเครื่องจักรกลเข้าทำงาน การเคลื่อนย้ายเครื่องจักรกลให้มีขนาดเหมาะสมกับระดับเศรษฐกิจ (Economy of Scale) ซึ่งจะมีผลต่อการดำเนินการที่ทันเวลา และคุ้มค่ากับการลงทุน ทั้งในเขตพัฒนาที่ดินและยุทธศาสตร์จังหวัดอย่างสัมฤทธิ์ผล

การแนะนำเกษตรกร

สระเก็บน้ำ คือ แหล่งเก็บขังน้ำฝน หรือน้ำซับที่ไหลซึมออกมาจากดิน โดยการขุดดินออกให้เป็นที่สำหรับขังน้ำ ให้มีขนาดความจุตามปริมาณน้ำที่ต้องการจะเก็บขังไว้ ใช้แล้วนำดินที่ขุดมาถมเป็นคันล้อมรอบขอบสระ สระเก็บน้ำส่วนใหญ่จะเก็บน้ำได้เท่ากับปริมาณดินที่ขุดออกไปเท่านั้น

งานดินขุด คือ การขุดดินให้ได้ขนาดความกว้าง ความยาว ความลึก และลาดด้านข้าง ตามที่กำหนดในแบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นที่เก็บกักน้ำ โดยมีข้อกำหนดลาดด้านข้างตามคุณสมบัติของดิน ดังนี้

๑. ลาดด้านข้าง การขุดดินจะต้องมีความมั่นคง ไม่เกิดการลื่นไถลของลาดตลิ่ง การกำหนดความลาดด้านข้างของดินขึ้นอยู่กับชนิดของดินที่จะขุด โดยมีข้อแนะนำดังนี้ ดินเหนียวทั่วไปอาจปนทรายหรือกรวดมีลาดด้านข้าง ๑ : ๒ ดินตะกอนทั่วไปอาจปนทราย มีลาดด้านข้าง ๑ : ๓

๒. ความลึก การขุดดินไม่ควรลึกเกิน ๓.๐๐ ม. ในแต่ละขั้น ถ้าลึกเกินต้องทำชานพักเพื่อความมั่นคง และสะดวกในการก่อสร้าง